Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија" бр. 58/00, 44/02, 82/08,167/10 и 51/11) и член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија" бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18), министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по наставниот предмет ***ликовна уметност*** за I (прва) година образование од средното стручно образование со четиригодишно траење.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

модуларно дизајнирана

за I година

Сите образовни профили / квалификации

Сите струки / сектори

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Ликовна уметност
Тип на наставна програма	Задолжителна
Кредитна вредност на наставната програма	2 (два) ЕЦВЕТ[1] кредити
Струка	Сите струки
Сектор	Сите сектори
Образовен профил	Сите образовни профили
Назив и ниво на квалификација	Сите квалификации IV (четврто) ниво
Година на изучување	I (прва) година
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	1 / 36
Цели на наставна програма	Цели на наставната програма по **ликовна уметност** е ученикот: - да развие способност за правилна визуелна перцепција и да знае да разликува ликовни и естетски вредности на ликовните дела и на други визуелни уметности и изразувања; - да совлада основни теоретски знаења и поими од областа на ликовната теорија; - да развива вештини на креативно изразување преку разни ликовни изразувања и користење на традиционални и современи техники;

[1] Закон за Националната рамка на квалификации.

	- да развие креативно мислење и изразување преку реализација на ликовни творби и проекти со примена на стекнато теоретско знаење; - да се запознае со улогата, поврзаноста и интеграцијата на визуелните уметности со сите области од секојдневниот живот;
Модуларни единици на наставна програма	1. РАЗВОЈ НА ЛИКОВНАТА УМЕТНОСТ 2. ЛИКОВНО ТВОРЕЊЕ И ИЗРАЗУВАЊЕ 3. ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ 4. МУЛТИМЕДИЈАЛНО ИЗРАЗУВАЊЕ
Материјално-технички и просторни услови	За постигнување на целите на наставната програма по **ликовна уметност** неопходно е: кабинет (училница прилагодена за ликовно ателје), соодветно природно и вештачко осветлување, сооодветна водоводна инсталација, соодветни просторни услови за чување на ликовни материјали и ликовни докази, ИКТ опрема, Интернет, ЛЦД проектор, фотоапарат, графичка преса (мал формат), обезбедување на основни ликовни алатки, материјали, средства и соодветна стручна литература (енциклопедии, моографии, списанија итн.) и нагледни средства.
Норматив на наставен кадар	Наставата по предметот **ликовна уметност** може да ја изведува лице со завршени студии по ликовна уметност (наставна насока или друга насока со педагошко-психолошка и методска подготовка или со педагошка доквалификација од акредитирана високообразовна установа), VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС.

	Модуларна единица 1: РАЗВОЈ НА ЛИКОВНАТА УМЕТНОСТ (ориентационо 5 часа)			
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разликува поделба на ликовни уметности (ликовни подрачја – изразувања и ликовни дела) од применета уметност (дизајн и архитектура);	**Ликовна култура** Поими: -цртање - цртеж -сликарство - слика -графика -вајарство - скулптура -дизајн -архитектура	**Активности:** -Презентирање на примери на ликовни дела од сите подрачја -Презентирање и објаснување на примери за улогата на применета уметност и архитектура -Слушање на соодветни музички фрагменти **Методи:** -демонстрација -истражување -презентација -дискусија -групна и индивидуална работа	**Ученикот/ученичката може да:** 1.1.1 Дефинира поими: ликовно дело (цртеж, слика, графика, скулптура), архитектура, дизајн 1.1.2. Ја препознава функција на применетата уметност 1.1.3. Прави разлика меѓу ликовни подрачја, ликовни дела и ликовни изразувања
2	- препознава и разликува основни карактеристики на периоди, стилови и правци од развојот на ликовната / визуелната уметност;	**Развој на ликовната уметност** Поими: -Праисториска уметност -Средновековна уметност -Ренесанса -Барок, Класицизам, Реализам -Модерна уметност (правци од 20 век) -Развој на македонска уметност и	**Активности:** - Анализирање и дискутирање за ликовни дела од различни периоди, стилови и правци - Изработување на истражувања и проекти за одредени периоди, стилови и правци или уметници - Посетување на изложба, галерија, ателје и сл., согласно можностите	1.2.1. Издвојува главни карактеристики на одредени периоди, стилови и правци 1.2.2 Препознава најважни ликовни дела и претставници на одредени периоди, стилови и правци 1.2.3. Презентира ликовни

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		позначајни претставници	**Методи:** -презентација -разговор -анализа и синтеза -истражување -групна и индивидуална работа -учење по набљудување - естетска анализа на ликовни дела	дела на познати уметници и ученички творби

	Модуларна единица 2: ЛИКОВНО ТВОРЕЊЕ И ИЗРАЗУВАЊЕ – ОРИЕНТАЦИОНО (12 часа)			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***
2.1 ЦРТАЊЕ (2 часа)				
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разликува и создава различни видови на цртеж со примена на различни видови на линии, перспектива, светло-темни односи.	-Видови цртеж, цртачки техники и материјали и нивни карактеристики -Ликовни елементи и принципи во цртеж **Поими:** -Скица -Кроки -Студија -Колажиран цртеж -Колористички цртеж -Линија, видови на линии -Перспектива и видови прерспектива -Ахроматско тонско степенување (светло-темно)	**Активности:** -Создавање цртеж во техника по избор -Користење различни видови на линии со различен интензитет и карактер -Истражување и презентирање на различни видови перспектива -Експериментирање со различни цртачки постапки Методи: -Демонстрација -Набљудување -Дискусија -Индивидуална работа -Истражување -Презентација -Групна и индивидуална работа -Практична работа	**Ученикот/ученичката може да:** 2.1.1.1.Набројува видови цртеж 2.1.1.2 Применува различни цртачки техники и постапки 2.1.1.3 Креира ликовна творба со примена на: видови линии, перспектива и светло-темни односи

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

	2.2 СЛИКАЊЕ (4 часа)			
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - употребува основни, секундарни, меѓубои, терциерни бои и нивни тонови;	-Поделба на основни, секундарни, меѓубои, терциерни бои и нивните тонови - 3Д простор и илузија на 3Д простор на 2Д подлога **Поими:** - Мешање на бои - Основни бои - Секундарни бои - Меѓубои - Терциерни бои - Хроматско тонско степенување - Простор	**Активности:** -Мешање на бои и добивање на секундарни, меѓубои, трециерни бои и тонови - Прикажување илузија на простор со употреба на различни бои и тонови **Методи:** -Демонстрација -Набљудување -Дискусија -Истражување -Индивидуална работа -Практична работа	**Ученикот/ученичката може да:** 2.2.1.1.Прави разлика меѓу основни, меѓубои, секундарни и трециерни бои 2.2.1.2.Создава илузија на простор со боја и тон
2	- разликува, користи и експериментира со различни сликарски материјали и техники.	- Основни сознанија за стандардни сликарски материјали и техники - Основни сознанија за нестандардни сликарски постапки и комбинирани техники **Поими:** -Сликарски материјали и техники - Сликарска композиција - Стандардни сликарски техники -Нестандардни сликарски постапки -Комбинирани техники	-Препознавање видови на сликарски материјали и техники -Користење, комбинирање и компонирање со различни видови на сликарски материјали и техники **Методи:** -Демонстрација -Набљудување -Дискусија -Истражување -Презентација -Групна и индивидуална работа -Учење преку практична работа -Анализа	2.2.2.1. Препознава видови на сликарски материјали и техники 2.2.2.2. Компонира ликовни елементи и создава композиција

	2.3 ГРАФИКА (3 часа)			
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разликува висок, длабок, рамен и пропустен печат, уникат и мултиоригинал, дигитална графика.	-Основни сознанија за графиката и видовите графички техники -Основни постапки за припрема и создавање на графичко дело -Процес на создавање на графичко дело од скица до отпечаток (техника по избор) **Поими:** -Графички техники (висок, длабок, рамен и пропустен) -Матрица/графичка плоча -Графички отпечаток/лист	**Активности:** -Препознавање основни карактеристики помеѓу посебни графички техники -Создавање скица и матрица за графичка творба со користење алатки и средства за изработување на сопствена графичка творба во техника по избор **Методи:** -Демонстрација -Набљудување -Дискусија -Истражување -Презентација -Групна и индивидуална работа -Практична работа	**Ученикот/ученичката може да:** 2.2.3.1 Набројува графички техники 2.2.3.2 Идентификува што е матрица и графички отпечаток 2.2.3.3 Изработува матрица според скица

	2.4 Обликување на просторот - СКУЛПТУРА (2 часа)			
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разликува видови скулптура.	-Видови скулптура и карактеристики -Скулпторски техники -Основни сознанија за просторот како средство за обликување и изразување **Поими:** -Форма (геометриска и органска) -Рамнотежа -Галериска, минијатурна и монументална скулптура -Релјеф (низок, висок, бас) -Уметничка инсталација -Асамблаж	-Разликување и анализирање видови скулптури и нивни карактеристики -Препознавање и разликување скулпторски материјали и техники -Разликување на уметничка инсталација и интервенција во простор од класична скулптура -Изработување на тродимензионална творба со материјал по избор **Методи:** -Демонстрација -Набљудување -Дискусија -Истражување -Групна и индивидуална работа -Практична работа	**Ученикот/ученичката може да:** 2.2.4.1 Набројува скулпторски техники 2.2.4.2 Разликува инсталанција во постор од класична скулптура 2.2.4.3 Изработува дело според идеја или зададена задача

	Модуларна единица 3: ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ (ориентационо 12 часа)			
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разликува видови дизајн, односно видови на визуелни комуникации;	-Вовед во визуелни комуникации - Визуелен јазик (елементи, знаци и симболи) -Видови дизајн **Поими:** -Применета уметност (графички дизајн, индустриски дизајн, визуелни комуникации) -Визуелен јазик (елементи, знаци, симболи)	**Активности:** -Објаснување на примената на визуелните елементи, знаци и симболи како средство за комуникација -Препознавање и објаснување на различните видови дизајн -Дискутирање за потребата од дизајн и визуелни комуникации во трговијата и претприемништвото (пр. покана на професионално лице во својата област) **Методи:** -Дискусија -интеракција -Презентација -Индивидуална и работа во групи -Анализа на примери	**Ученикот/ученичката може да:** 3.1.1. Дефинира што е визуелна комуникцација 3.1.2. Идентификува видови дизајн 3.1.3 Заклучува која е практичната применливост на дизајнот
2	- ја објаснува примената и карактеристиките на графичкиот дизајн;	-Поим за графички дизајн -Елементи и изразни средства на графичкиот дизајн -Практична примена на продуктите од графичкиот дизајн	**Активности:** -Објаснување на потребата и примената на графичкиот дизајн -Препознавање и набројување на продукти кои се предмет на графичкиот	3.2.1. Набројува продукти кои се предмет на графичкиот дизајн 3.2.2. Објаснува која е улогата и ефектот на

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		Поими: -Лого -Флаер -Плакат -Покана за настан -Билборд -Илустрација -Амбалажа	дизајн -Изработување и презентирање на скици и нацрти за графички решенија за определено производство, фирма, компанија и сл. - Посетување на графичко студио и печатница, согласно можностите **Методи:** -Дискусија -Интеракција -Демонстрација -Индивидуална работа -Работа во групи -Анализа на примери	графичкиот дизајн 3.2.3. Креира идејно решение за графички дизајн
3	- ја објаснува примената и карактеристиките на индустрискиот дизајн;	-Поим и карактеристики на инсустрискиот дизајн **Поими:** - Индустриски дизајн - Дизајн на машини и возила - Дизајн на мебел - Дезен - Дизајн на текстил и облека - Дизајн на орнамент, накит и други модни додатоци	**Активности:** -Препознавање и набројување на примери, односно продукти од индустрискиот дизајн -Дискутирање за потребата од индустрискиот дизајн -Изработување и презентирање на скица и нацрт за идејно решение за одреден индустриски производ, негова амбалажа и функција **Методи:** -Дискусија -Интеракција -Презентација	3.3.1. Набројува продукти кои се предмет на индустрискиот дизајн 3.3.2. Објаснува која е улогата и влијанието на индустрискиот дизајн во секојдневниот живот 3.3.3. Изработува идејно решение и дизајн за определен идустриски производ

			-Индивидуална или работа во групи -Евалуација - Анализа	
4	- ја објаснува примената и карактеристиките на специфичните, односно уникатните видови дизајн.	-Разлики помеѓу серискиот и уникатниот дизајн **Поими:** -Костимографија -Сценографија -Стрип -Графит -Моден дизајн	**Активности:** -Препознавање и набројување на поими коишто се предмет на уникатниот дизајн -Презентирање на скици и нацрти за идејни решенија за уникатен дизајн - Посетување на театар, костимографско ателје и сл., согласно можностите **Методи:** -Дискусија -Интеракција -Презентација -Индивидуална или работа во групи -Играње улоги -Анализа	3.4.1. Објаснува што е уникатен дизајн 3.4.2. Креира идејно решение за уникатен дизајн

	Модуларна единица 4: МУЛТИМЕДИЈАЛНО ИЗРАЗУВАЊЕ (ориентационо 7 часа)			
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - препознава основни поими од областа на мултимедијалното изразување;	-Вовед во поимот мултимедијално изразување -Дигитална писменост **Поими:** - Дигитална писменост (алатки) - Видео уметност	**Активности:** -Објаснување на потребата и карактеристиките на мултимедијалното изразување преку примери -Објаснување на потребата и карактеристиките на мултимедијалното изразување **Методи:** -Дискусија -Интеракција -Демонстрација -Индивидуална и работа во групи -Анализа	**Ученикот/ученичката може да:** 4.1.1. Набројува алатки за создавање на мултимедијално дело 4.1.2. Објаснува што е мултимедијално дело 4.1.3. Применува софтвер и апликација за обработка на видео (по избор на ученикот/ученичката)
2.	- создава мултимедијална творба;	**Поими:** - Фотографија -Видео-клип -Анимација -Сценарио -Продукција	**Активности:** -Поттикнување на креативно изразување (со дигитален фотоапарат, персонален компјутер - соодветен програм, таблет, паметен телефон и сл.) -Креирање на фотографија или видео-клип со едноставна софтверска апликација (пр. мобилен телефон) -Креирање творба со комбинирање на	4.2.1. Модифицира фотографија со алатки од мобилна апликација 4.2.2. Компонира /комбинира фотографија и текст 4.2.3. Создава мини видео-клип

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			фотографија и текст -Креирање сценарио и снимање на мини видео-клип **Методи:** -Интеракција -Демонстрација -Игра на улоги -Индивидуална и работа во групи -Анализа	

Оценување на постигањата на учениците	Следењето и оценувањето на постигнувањата на учениците, треба да се прави плански, систематично и континуирано во текот на целата учебна година. Во текот на наставата редовно да се следат и вреднуваат постигањата на учениците, да се води евиденција за нивните реализирани задачи, активности и мотивираноста за време на часовите како и колективната соработка и сл. (формативно оценување). Да се следи развојот на ученикот, неговите совладани вештии, како и креативни решенија добиени преку реализација на зададените задачи како дел од практичната работа, преку индивидуални или групни проекти. Ученикот да применува самовреднување и самооценување на своите постигнувања. За проверка на совладано ниво на теоретското знаење, да се користат следните постапки: проверка преку дискусии, разговори, презентации и проверка на знаењето преку тестови. Редовно да се оценува совладаното ниво на практично и теоретско знаење по модули, во текот на целата учебна година. Постигањата на учениците да се оценуваат со бројчена оценка (сумативно оценување) за секое тромесечје, најмалку два пати во едно полугодие, а се утврдуваат полугодишни и годишни оценки. Наставникот континуирано да го информира ученикот за нивото на постигнатите резултати од теоретската и практичната наставата.

Литература и други извори	Учебник и прирачници одобрени од Министерството за образование и наука и други извори на учење.
Почеток на имплементација на наставната програма	Учебна 2019/2020 година
Институција/ носител на програмата	Биро за развој на образованието (БРО)
Потпис и датум на донесување на наставната програма	бр. 13-4390/19 11.6.2019 година МИНИСТЕР, с.р. Dr. Arbër Ademi
Датум на ревизија	